

Haljala valla tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu kavandamise kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi avaliku arutelu protokoll

Haljala Rahvamaja 05.09.2024 kell 18-20.

Osales 53 inimest, sh 40 kohapeal ja 13 *MS Teams* i vahendusel.

Arutelu modereeris Marko Pomerants, Haljala vallavalitsusest osalesid eriplaneeringu projektijuht Eve Ojala-Bakradze, planeerimisspetsialist Janika Merisalu, keskkonnaspetsialist Lea Mägi ja vallavanem Anti Puusepp. Eriplaneeringu koostajate esindajatena olid kohal planeerimisekspert Jaanus Aavik (Plannum OÜ) ja keskkonnaekspert Riin Kutsar (Roheplaan OÜ) ning läbi *MS Teams* i osalesid Liina Ollema (Plannum OÜ) ja Agne Peetersoo (Roheplaan OÜ). Arendajate esindajatena osalesid Eerik Reinsoo (Utilitas Wind OÜ sidusettevõtte OÜ Irbeni), Hanna Peeters ja Tuuliki Kasonen (Sunly Wind OÜ) ning läbi *MS Teams* i Marii Leinberg (Sunly Wind OÜ).

Eriplaneeringu projektijuht Eve Ojala-Bakradze selgitas sissejuhatuseks, kus planeerimisprotsessi mõistes hetkel ollakse ja tänas kõiki kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (KOV EP) lähteseisukohtade (LS) ja KSH programmi avaliku väljapaneku kestel esitatud arvamuste eest. Riin Kutsar Roheplaan OÜ-st andis ülevaate KOV EP LS-dest ja KSH programmist, 10. juunist kuni 26. juulini 2024. a. toimunud avaliku väljapaneku kestel laekunud arvamustest ja ettepanekutest ning nendega arvestamisest teemaplokkide kaupa. Lõpetuseks tutvustas Riin Kutsar eriplaneeringu ja KSH koostamise menetluse ajakava.

Kohapeal esitatud küsimused, vastused ja arutelu:

Teho Paulus, MTÜ Eesti Metsa Abiks: Mis saab siis, kui firmad lähevad pankrotti, kes siis kahjud kinni maksab ja vastutab?

Riin Kutsar: Täpsustan küsimust, kas peate silmas, et kui tuulepark on juba rajatud ja siis läheb ettevõtte pankrotti?

Teho Paulus: Jah.

Marko Pomerants: Kui tegemist on toimiva tuulepargiga, siis vahetab tuulepark arvatavasti omanikku, kes siis asjaga edasi toimetab.

Teho Paulus: Kõigepealt peaks liinid valmis ehitama, et seda elektrit üldse edasi müüa.

Jaanus Aavik: See on üldisema loogika küsimus. Ma toaksin paralleeli Rail Balticuga. Väga paljud on seisukohal, et kogu kaup, mida tahetakse vedada, peaks juba ootel olema ja alles siis tohib teha raudteed. Pole otstarbekas ehitada valmis liine, teadmata, kas ja kuhu täpselt tuulikud tulevad.

Teho Paulus: Kes maksab planeerimise ja uuringud? Arendaja maksab selle kinni või riik?

Riin Kutsar: See on seaduses välja toodud ja huvitatud isikud rahastavad planeeringuprotsessi.

Marko Pomerants: Kaasa arvatud isegi riigi eriplaneeringu puhul on see nii, rääkimata siis kohaliku omavalitsuse eriplaneeringust.

Riin Kutsar: Mis puudutab olulise ruumilise mõjuga objekte, kui neid tahetakse planeeringus detailselt lahendada ja nendega seotud uuringuid teha, siis seda rahastavad huvitatud isikud.

Anu Allikvee, Tatruse küla, Jürihansu talu: Hiljuti oli artikkel, vist Äripäevas, kus üks Taani omanik vastas küsimusele, miks ta tegeleb tuuleparkide arendamisega Eestis. Eesmärk on neist tuuleparkidest saadavat elektrit hakata välja müüma. Minul valutab süda looduskeskkonna pärast ja kas need kompensatsioonid väärivad seda, et me oma keskkonna ära rikume. Me pole rääkinud Tatruse soost, millel on suur väärtus ja suur ala on Tatruse sooga seotud. Teiseks nägin ühte slaidi, kus oli kirjas, et nahkhiiri siin ei ole ja detsembris 2024 lõpevad uuringud. Me nägime kaks nädalat tagasi Tatruse külas nahkhiiri. Kuidas on uuringud läbi viidud, kui uurijad ei ole nahkhiiri näinud? Nahkhiired on siin aastakümneid elanud.

Riin Kutsar: Täpsustan väljaöeldut. Slaidil ei olnud toodud, et siin piirkonnas nahkhiiri ei ole. Slaidil oli info, et varasem info nahkhiirte kohta uuringualadel puudub. Sellest tulenevalt on ka ellu kutsutud uuringualade põhised uuringud. Avalikest andmebaasidest lähtudes meil ei olegi nende alade kohta teavet. KSH programmi osad käsitlevad erinevat infot. Esimesed peatükid räägivad, missugune alusinfo on meil enne läbiviidavaid uuringuid olemasolevatest teabeallikatest tulenevalt teada ja seal on samuti toodud info, et meil nahkhiirte kohta info uuringualasid puudutavas osas puudub. Nahkhiirte osas viiakse läbi kõigil uuringualadel uuringud ning vajalik teave kaardistatakse detsembriks 2024. Ja oleme tänulikud selle sisendi eest, mille olete meile kas kirjalikult edastanud või annate praegu suuliselt uuringualadel ja nende lähedal nähtud nahkhiirte kohta. Varasemalt edastatud info juba on ja ka tänane saab ekspertidele edastatud, et nad saaksid nendes kohtades veel tähelepanelikud olla.

Marko Pomerants: Teisisõnu, täna Haljala vallas elav nahkhiir ei ole takistuseks tuulepargi rajamisele, ta on takistuseks siis, kui ta elab ja tema tegevus on seotud võimaliku tuulepargi alaga.

Riin Kutsar: Läbiviidav uuring kaardistab nahkhiirte võimalikud elupaigad, toitumisalad. Pannakse helisalvestid konkreetsetesse asukohtadesse, et selgitada nahkhiirte liikumine ja nende potentsiaalsed elupaigad ja toitumispaid ning kui tihti nad kus lendavad, kus on rändekoridorid.

Piret Villum-Salak, Tatruse küla: Kus on võimalik näha, milliseid uuringuid hetkel tehakse ja kus need nii öelda seirejaamad siis on?

Riin Kutsar: See, milliseid uuringuid läbi viiakse, on kirjas lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumendis. Selle dokumendi lisadena on toodud ära mõlema uuringu metoodilised alused ja kaardimaterjalid, kus mh kaardistatud esmased transektid on, kus uuringuid läbi viiakse. Uuringute ajal võivad transektide asukohad muutuda vastavalt alade läbitavusele, juurdepääsule jne. Aga esimene info on nendes dokumentides olemas ja lõplikult kaardistatakse kogu metoodiline info samuti uuringu aruandes. Esialgne plaan, kuhu ja millistele maaüksustele need transektid olid kavandatud ja uuringu lähteülesanded on kättesaadavad mh valla kodulehel.

Marko Pomerants: Kõikide valdkondade puhul see teadmine, mis on juurde tulnud, tekib vastavate valdkondade aruannetes ja lõpuks saab olema KSH aruandes.

Riin Kutsar: Mõlemad, nii linnustiku kui nahkhiirte uuringu metoodika, on Keskkonnaametiga kooskõlastatud ja sarnane sellele, kuidas neid läbi viiakse sh teistes piirkondades.

Heli Kirsi, Põdruse küla, Volli talu – Kas saaks suuri plaane seinale, et meil oleks võimalik vaadata, kus see Tatruse küla lähedal soo on, isegi kui oleme neid materjale vaadanud. Teie asjatundjatena saaksite kohe näidata, millest jutt on, et oleks kõigile arusaadav. Mu küsimus ongi sellega seotud, et meile teadaolevalt on põlevkivi maardla võimaliku tuulealaga topelt. Arendaja peab ka mõtlema, et kuni 35 aastaks võib-olla saab ainult seda tuulikut püsti panna. Teine teema on Haljala-Kukruse tee ala, mis nüüd tuleb. Tallinn-Narva maantee ääres oli ka üks tuulepargi kavandatud ala. Kuidas hetkeseisuga need asjad läbi räägitud on, sest siit tegevuskavast tuli välja, et 2026. a suvel võiks asjad olla nii kaugele jõudnud, et läheks tegemiseks nendel aladel, kus see on võimalik. Kuidas need koosmõjud on kavandatud, millal siis kaevandama hakatakse ja millal siis Haljala-Kukruse liin läheb. Mis te selle kohta oskate öelda?

Riin Kutsar: Siin oli nüüd mitu teemat koos. Eve otsib slaidi, aga kõikide nende teemade kohta meil hetkel neid suuri kaarte seinale näitamiseks ei ole. Kui me tutvustaval koosolekul käisime, siis neid slaide KSH programmist näitasime ja teemade lõikes on need kaardid kõik KSH programmist leitavad. Maardlate piirangud on KSH programmi kaardistatud. Üks teema puudutas Haljala-Kukruse maantee riigi eriplaneeringut, mis on käimas. Minule teadaolevalt need planeeringualad ei kattu. Need on lähestikku, aga need ei kattu ja meie planeeringule piiranguid ei sea.

Marko Pomerants: Haljala valla planeerimisspetsialist võib-olla saab kommenteerida, kuidas need planeeringud omavahel suhestuvad, just kattumise osas?

Janika Merisalu: Minu teada ei kattu.

Riin Kutsar: Minule teadaolevalt ka ei kattu, aga markeerime selle protokolli ära ja kontrollime üle. Aga koosmõjudest rääkides, 2026 on plaanis selle planeeringu kehtestamine. Koosmõjude korral saame arvesse võtta neid lähipiirkonnas olevaid projekte, mis on jõudnud samasse staadiumisse, kui me teame juba konkreetseid hindamistulemusi ka teiste lähialadel mõju avalduvate projektide osas. Haljala-Kukruse on eriplaneering ja seal otsitakse sellele maanteele konkreetset asukohta, et kui kaugele jääb ja millisel tehnilisel viisil, seda me ka veel täpselt ei tea. Maanteel ja tuulepargil võib avalduda koosmõju nt müra osas. Aga seda peame üle kontrollima, kas on võimalus koosmõjudeks ning missuguses ajagraafikus üks või teine planeering realiseerub.

Pärast koosolekut lisatud täpsustus: *Tuuleparkide uuringualad ja maanteelõigu esialgsed trassikoridoride alternatiivid omavahel ei kattu. Kattuvad planeeringualad.*

Marko Pomerants: Olles hariduselt geoloog, võin öelda, et mis puudutab kattuvust maardlatega, siis see täiendav võimalus on seadusesse tulnud mõni aasta tagasi. Siiani oli nii, et põlevkivimaardlad, fosforiidimaardlad - vaatamata sellele, kas neid kunagi on võimalik kaevandada või on plaanis kaevandada, olid igasuguseks ehitustegevuseks keelatud. Riik on nüüd välja selgitanud alad, kus on võimalik ajutisi ehitisi püstitada energeetilistel eesmärkidel, see puudutab nii päikeseparke kui tuuleparke. Sealt tuli see võimalikkus, et nii Haljalas kui mujal Eestis võib 35 aastaks rajada energiapargid. Kui me räägime põlevkivi kaevandamisest Virumaal, siis minu meelest on selle tõenäosus lähedane nullile - miks? Sest tänaseks on olemas ka kliimaseaduse eelnõu, kus on öeldud, et 2026. a 1. jaanuariks peab olema maapõueseaduse muudatus ette valmistatud, mille sisu on lihtsustatult see, et põlevkivi kasutatakse edaspidi ainult keemiatoorme saamiseks ja see keemiatoore ei võrdu kütus ehk uusi lubasid ei anta näiteks põlevkiviõli tegemiseks. Kui me lähtume sellest, kus täna kaevandused ja infrastruktuur on, siis 35 a pärast seal

ei ole plaani kellelgi enam hakata põlevkivi kaevandama, väga suure tõenäosusega see aeg on möödas. Mis saab tuulepargist, seda siis näitab selle aja seadusandlus.

Riin Kutsar: Arendaja peab nimetatud kitsendustega lihtsalt arvestama.

Jaanus Aavik: Täna on küsimuste süstematiseerimise ja kokkuleppimise koht. Täna me ei saa anda kõiki vastuseid. Me ei tea, missugused väljalõiked tuleb uuringualadest piirangute tõttu teha. Need selguvadki selleks hetkeks kui uuringutulemused on laual ja järeldused on olemas.

Piret Rooks, Tatruse küla, Reinu-Allika talukoht: Me saime täna kinnitust, et tuulikud ühendatakse maa-aluse kaabliga. Aga liitumine põhivõrguga tuleb siiski ju kõrgepinge võrku? Hiljuti Euroopas tuuleparke nähes olid seal meeletud kõrgepingeliinid, mis ühendavad tuuleparke nende põhivõrkudega. Koostöö arendajaga võiks olla koos võrguehitajaga, et ma teaksin, kust tulevad ühendused põhivõrku.

Riin Kutsar: Kui selgub täpsem planeeringu lahendus, siis pannakse paika ka tuulepargisisene kaabeldus ja liitumine põhivõrguga. Selle töö käigus tehakse maaomanikega koostööd planeerimise protsessi jooksul.

Jaanus Aavik: Maksimaalselt kasutatakse ära olemasolevaid õhuliine, aga kõik uued rajatavad on plaanis täna maakaabelliiniga. Õhus kulgevaid kõrgepingeliine juurde ei ehitata.

Eerik Reinsoo: Me alustuseks kasutame olemasolevaid liine. Uue liini ehitamine on suur kulu ning esialgu otsime olemasoleva Eleringi liini all kohta, kuhu saaks rajada alajaama ja sinna kogume kokku oma tuulepargi maakaablid. Nende vahele me kindlasti uusi õhuliine ei tee. Esiteks on planeeringu mõistes õhuliini planeerimine keeruline, teiseks ka rahaliselt võib olla õhuliin palju kulukam.

Anu Allikvee: Minul on küsimus Haljala valla planeerimise poole pealt, miks on need alad valitud külade keskele? Inimesed, kes elavad tiheasustusest natukenegi eemal, on täna kõik häiritud. Need inimesed on käinud tuuleparkide juures, kus inimesed elavad 1, 2 ja 3 km kaugusel ja kõik nad ütlevad, et nende elukeskkond on kardinaalselt muutunud. Ma olen täiesti kindel, et Eestis on kohti, kus võib-olla neid asju ei ole. Kaart seinal on udune. Väga paljud inimesed ei tea, kus on siin soo, kus on tegelikult need majapidamised, keda see kõik mõjutab. See on kõik selline udune jutt ja tänu sellele olete täna seal ja vastate meie küsimustele ja tegelikult me ei saa vastuseid. Te räägite ainult sellest, et te mõtlete ja arutate ja ka need vastused nendele kirjadele olid "võtame teadmiseks", aga tegelikult neid küsimusi ei lahendata.

Riin Kutsar: Ma täpsustan, selgitasin ettekande alguses planeeringu ja mõjuhindamise protsessi. Me oleme täna lähtedokumendi koostamise etapis, kus me kaardistamegi, mida me hindama hakkame ning hetkel me saamegi teie sisendi võtta teadmiseks ja hakata sellega tegelema. Meil ei olegi veel praeguses etapis vastuseid. Meil ei olegi veel planeeringu lahendust. Hetkel on kaardistatud keskkonnaseisund ning hakkame planeeringu lahendust koostama ja siis tulevad ka vastused. Miks me siin arutame seda? - Sest see on avalik kaasamise protsess, see on avalik teavitus, mis on soovitud kavandatav tegevus selles piirkonnas. Haljala vallas me kaardistame, kogume teie sisendit, teavitame teid sellest. Ettekandes esitletud kaardid on üksnes osa neist, mis koostatud dokumentides kajastatud. Palun tutvuge kogu lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumendiga. Dokumendid on avalikustamise jooksul olnud siin vallamajas, erinevates valla

asukohtades, Eve oskab seda täpsustada. Muuhulgas julgustan, kui mõni kaart jääb ikkagi sisse *zoomides* uduseks või mingi info puudulikuks, siis pöörduge minu, Jaanuse või Eve poole. Sel juhul selgitame täpsemalt, kui kaugel teie elamu kavandatavast uuringualast paikneb.

Marko Pomerants: Täna saab kaardilt vaadata seda, kus ollakse nende lähtetükkide suhtes oma taluga. Kus ja kas tuulepark tuleb, on veel teadmata.

Anti Puusepp: Tahtsin eelmist teemat kommenteerida, õhuliinide kohta. Oleme vallavalitsuses ka seda teemat arutanud ja põhimõtteliselt nii palju, kui see meist sõltub, me ei luba õhuliine. Jutt käib maakaablitest. Kui on Eleringi võrk, mis on olemas, nende üle me ei arutle. Tuulepargi ja päikseparkidega me ei tolereeri ja ei luba omalt poolt õhuliini.

Alan Senkel, Haljala valla elanik ja tuuleparkide arendaja: Haljala valda läbib praegu nii 110 kui ka 330 kV õhuliin. Tavaliselt nendes projektides, kus me Soomes oleme osalenud, ehitatakse alajaam kohe põhivõrgu kõrvale ja põhivõrgust edasi liigub maakaabel terve maakonna ulatuses, teie kodule lähemale see kõrgepingeliine ei too. Otsitakse parim optimaalne lahendus, kuhu alajaam ehitada, tavaliselt see on elamutest eemal, kõrgepingeliinide kõrval ja sealt jookseb kohe edasi maakaabel. See on sarnane nii Eestis kui Soomes. Teine, mis puudutab tuulikute rajamist Eestis, et kas paremaid asukohti ei ole? See on sarnane nii Eestis, Soomes kui Rootsis, Norras, Skandinaavias. Meil on üldiselt hajaasustus välja kujunenud ja selliseid asukohti, kus ta ei ole siin Aaviku või Varangu või Tatruse lähipiirkonnas või on see Lõuna-Eestis või Põhja-Pärnumaa vallas, alati on samasuguseid väiteid, miks nad on siin, miks nad on kodudele 2 – 3 km kaugusel. Minge vaadake Ida-Virumaad, kust praegu meie elekter tuleb. Mida see on teinud meie maastikega - Narva jaamad, tuhamäed ja Aidu karjäär, kuhu Sõnajalad rajavad tuuleparki. Seal on sajad hektarid välja kaevatud põlevkivi ja see oli kunagi ilus mets ja kellegi kodu, aga sinna tehakse praegu sellel põhjusel, et inimene on ära rikkunud juba selle keskkonna.

Riin Kutsar: Ma lisaksin sellele asukoha teemale juurde. See ongi kõikides asukohtades ja valdades diskussiooni koht. Inimene tahab, et tuulepark paikneks võimalikult kaugel. Ornitoloogid küsivad, aga miks te tulete eluhoonetest kaugele looduskeskkonda, sest seal me jõuame aladeni, kus on lindude elupaigad. Mõjuhindamine ongi selleks ellu kutsutud, et peaks need kaks asja ühte aruandesse kokku panema, et oleks info koondatud, mille alusel on võimalik langetada kaalutlusotsus, kas ja millisel kujul on tuulepark üldse võimalik. Ja see, et praegu on teie eluhoone 750 m kaugusel, ei tähenda, et konkreetne tuuliku positsioon tuleb uuringuala piirile. See selgub ikkagi planeeringu lahenduse käigus. Võimalik, et see vahekaugus kujuneb 2 – 3 km.

Piret Villem-Salak: Mul on siin jätkuküsimus. Kui te ütlete, et te kaasate seda inimest, kes jääb sinna mõjualasse. Kui teile iga inimene ütleb, et palun teha minu kodust see tuulik 2 km kaugusele, siis te ütlete, et te võtate selle teadmiseks ja võimalusel arvestate. Kus see võimalus siis ära lõpeb?

Riin Kutsar: Me esialgu siiski kaardistame keskkonnaseisundi ja koostame planeeringu lahenduse sellises maksimaalses ulatuses nagu seda uuringuala võimaldab. Siis on võimalik edasi diskuteerida ja vaadata, kas ja kuhu seda tuulikut reaalselt veel oleks võimalik nihutada, et mõjusid minimeerida ka lähedal asuvate elanike jaoks ja kas selleks üldse vajadus on.

Marko Pomerants: Planeeriija koos KSH koostajaga pakub välja planeeringulahenduse koos mõjuhindamise aruandega, mis on aluseks planeeringu heakskiitmisele ja kehtestamisele. See on

juba otsus, mis on volikogu käes, kas sellisel kujul ja mahus see planeering kehtestada. Aga eksperdid peavad andma professionaalsest aspektist endast parima.

Riin Kutsar: Meie aruandes ei saa planeeringu koostamisel arvestada, kas meeldib/ei meeldi. Me koostame planeeringu lahenduse kõikidest nendest hindamiskriteeriumitest tulenevalt, millisena see maksimaalses ulatuses on võimalik. Sealt on edasi diskussiooni koht nii meile kui arendajatele, kas on võimalik tuulikute paigutus veel selle planeeringulahenduse sees. Selleks on järgmise etapi arutelud ellu kutsutud.

Raimo Allikvee, Tatruse küla: Kes seda rahastab? Ma saan aru, et arendaja. Kui seaduslik see on?

Riin Kutsar: Planeerimisseaduses on toodud võimalus, et eriplaneeringut rahastab huvitatud isik.

Raimo Allikvee: Mina pöördun õiguskantsleri poole, sest ma tean, kui kallutatud need uuringud saavad olema. Me hoiame sellel silma peal.

Riin Kutsar: Selgitan põgusalt töö teostaja valiku protsessi. Huvitatud isikud maksavad planeeringu koostamise kulud. Aga töö teostaja leitakse läbi valla korraldatud avatud hankemenetluse.

Anu Allikvee: Nende kolme tuuleala piirkonna vahele jäävad inimeste elamud ja rändlindude tee. Ma ei ole tuuleparkide vastu, olen väga taastuva energia poolt, kui see on sellises piirkonnas, kus me ei riku ära keskkonda. Ma tulen uuesti tagasi selle soo juurde. Meil on riiklikul tasandil hakatud rääkima, et meie sood on ära rikutud. Tatruse sood on juba rikutud. Räägime natuke märgaladest. Kõik, kes seal külates elavad, teavad, mis teema on praegu põhjaveega. Kuidas see põhjavee uuring käib? Kui juhtub, et tuulik rajatakse ja põhjavesi ära kaob nendelt inimestelt, kes selles piirkonnas elavad. Te ütlete, et pole tähtis. Osad rändlinnud saavad hukka, järgmised ei tule sinna. Ühel hetkel ei olegi neid enam seal. Lindude rändeteed me ei muuda. Te räägite sellest, mis on tehtud Ida-Virumaal, aga me teeme sedasama praegu siia, külade vahele, täiesti mitmete külade vahele. See on midagi sellist, mis minu mõistusesse ei mahu ja me ei tee seda Eesti rahva pärast, me teeme sellepärast, et Sunly tahab hakata müüma elektrit välja. Me ei saa sellest odavat elektrit, meie võrgutasud tõusevad kordades iga päev, me kõik teame seda, kas keegi väidab vastupidist? Et võrgutasud on meil allapoole läinud?

Riin Kutsar: Siin on ennatlikud seisukohad ja pandud meile sõnu suhu arvamuses, mida me kindlasti ei ole välja öelnud. Me võtame kõiki keskkonnaseisundite andmeid arvesse ja vajalikud uuringud viiakse läbi. Võib-olla meie elustiku uuringu teostajad ka praegu selles piirkonnas linde/nahkhiiri kaardistavad. Uuringuala põhiste uuringute kui ka laiema mõjuhindamise läbiviimise eesmärk on just tagada keskkonnaseisundi kaitse ja see selgub lõplikult KSH aruande tulemusena. Ärme ole ennatlikud ega hakka ette prognoosima kaasnevaid mõjusid ja aruande tulemusi.

Anti Puusepp: Uuringualad on kohad, kus maaomanikud on huvitatud, et tuleks tuulepark või kus on see võimalus, sest inimesed on piisavalt kaugel. Sellest on tuletatud need laigud, kuhu põhimõtteliselt üldse on võimalik tuuleparki planeerida. See ei tähenda veel, et need alad kõik täies mahus käiku lähevad, aga see on vähemalt see koht, kus on võimalik planeerida. Kui jutt on sellest, et mitte minu tagaaias ja kuskil mujal Eestis, siis kogu Eestis on sama olukord, et kusagil 2 km kaugusel on majad. See ei ole meie unikaalne probleem. Eestis on paljud suured investeeringud ära jäetud, sest meie oma tagaaeda neid ei taha. Aga teiselt poolt võib lugeda ette uudise just 1. septembrist, et Eesti ja Soome elektrihinna vahe augustikuus oli kümnekordne. Meil oli kümme

korda kallim. Nüüd räägite, mis see kasu on meile? Üks on globaalsem kasu – saame jalajälge vähendada. Lokaalsem kasu on see, et kui suudame Eestis rohkem energiat toota, siis meie elektri hind ei ole nii kallis. Meil on tootmisettevõtteid, kes panevad ennast seisma, sest elekter on nii kallis. Me ei suuda enam konkureerida Soome või Rootsiga, sest nende elekter on odavam kui meil. See on sellepärast, et me toodame nii vähe. Elekter ongi kallis kui see on defitsiit. Kui me toodame seda põlevkivist, siis elekter ongi kallis. See ei vii meid enam edasi. Tuulepargid on üks osa lahendusest, loomulikult see ei ole ainuke lahendus. Põlevkivi pole kindlasti lahendus. Import pole ka lahendus. Valla vaates on see - kui on maaomanike ja ettevõtjate poolt algatatud planeering, siis me menetleme seda.

Marko Pomerants: Seaduses on öeldud need tingimused, millal planeeringut ei algatata ja praegu neid tingimusi ei ole.

Alan Senkel: Meie kogemus Soome näitel, alustasime seal 2017. Püstitasime esimesed tuulikud, enne seda eelnes 3-4 aastat arendustegevust. Nagu vallavanem ütles, on elektri hind Soomes odavam. Eestis arendajad ei vaata ainult tuulikuid, vaid tervikpilti - hüdroenergiat pole, on päike, tuul, akud. Akud arenevad tohutu kiirusega ja neid kombineeritakse päikese ja tuulikutega. See toob edaspidi hinna alla. Mis puudutab looduskaitset, siis iga piirkond on erinev. See, mis täna Soomes töötab, ei pruugi kohe töötada Tatruse külas, aga needsamad piirkonnad, kus me tegeleme, on Botnia lahe ääres, samamoodi väga suure linnustikuga piirkond ning seda ei ole seal ette tulnud, et linnustikuga midagi juhtub. Samamoodi elavad seal nahkhiired, kuna nemad pesitsevad oluliselt madalamal kui tuuliku labad. Need ei ole õigustused, spetsialistid tegelevad sellega ja Tatruse külas vaadatakse asukohta väga konkreetset. Igas riigis seda jälgitakse ja massilist probleemi ei ole. See ei tähenda seda, et tuulikuid ei peaks planeerima võimalikult hästi.

Tuuliki Kasonen: Eesti ei ole eraldiseisvas süsteemis, mis puudutab elektrit. Oleme suuremal rahvusvahelisel elektriturul, kus kõikide suuremate tootjate elekter võib jõuda mingitel hetkedel naaberriikidesse ja vastupidi. Meil oligi kõrge elektri hind, kui Estlink 2 oli väljas. Kui Estlink 2 läks töösse tagasi, jõudis ka Soomest meile see soodsam elekter. Julgen väita, et ei ole ühtki tootjat, kes müüks ainult Eestisse elektrit või kogu elekter läheks välja. Aga ma mõistan muret, et tuulepark tõesti muudab ümbritsevat keskkonda, aga kas ta muudab seda häirivaks ja teie sellest kasu ei saa, siin ma tahaks küll öelda, et Sunly on valmis lähedal asuvate inimestega koostööd tegema ja neile pakkuma odavat energiat. Siin võin ka selle numbri välja öelda, siis saate mõelda. See on 4,9 senti kWh kohta vähemalt esimeseks kümneks aastaks, mida me saame teile lubada. See ei tähenda, et peavad teile liinid tulema, sest Sunly on ka elektrimüüja ja kuna Sunlyle on olulised need kogukonnad, kust elekter tuleb, siis me oleme valmis müüma seda elektrit soodsamalt isegi siis, kui see on alla turuhinna. Kui tuulikut näete, siis muidugi tekib küsimus, et miks mina soodsamat elektrit ei saa.

Teho Paulus: Hinna määrab börs. Mida rohkem on ühendusi, seda odavam hind. Põhimõtteliselt Eestis elektri hind ei lange, sest oleme börsil. Tuuleparke on rohkem planeeritud, kui meil neid vaja on. Tuulepargid töötavad kõik ühel ajal.

Piret Villum-Salak: Küsimus vallavanemale. Haljas on kaks tööstusparki, üks on Halver Puit juures, teine on Belluse juures, valda ei pidanud rohkem juurde tulema tööstusparke. Tuulepark, öeldi välja, on tööstuspark.

Anti Puusepp: See on meelevaldne tõlgendus. Mõnda aega tagasi ei leidnud me Haljala vallas sobivaid alasid. Tööstus toob inimestele töökohti ja sissetuleku, see ei ole mitte kuidagi halb. Mina ei ole väitnud, et tuulepark on tööstuspark. Vallas on tööstust veel, see ei tähenda, et neid ei võiks juurde tulla.

Lisamärkus: Lääne-Virumaa tööstus- ja ettevõtlusalade analüüsis on toodud, et Haljala vallas valiti välja kaks tööstusala: Haljala aleviku tööstusala ja Palmse tööstusala.

Riin Kutsar: Ma arvan, et see tööstuspargi väär arusaam tuleneb sellest, et meil on KSH programmis kirjas, mis seaduses ja vastavas määruuses viidatud hindamisklassi alusel mürapiierväärtusi mõju hindamisel arvestama peab ning meil on jaotus tööstusalade määratlus ja tööstusaladest müra piierväärtuse norm elamualadeni. Keegi meist ei ole maininud, et kavandatakse tööstusparki.

Katri Kaldaru, Haljala alevik: Elan 800 m tuulikust, kus on need andmed, kuidas see mõjutab meie tervist? Kui tuuakse välja välismaa andmeid ja põhjanaabrite teaduslikke uuringuid, kus võetakse valem - 250 m tuuliku kõrgus tuleb korrutada kümnega, et saada miinimumkaugus, mis on 2,5 km ja kui sa jääd sinna ala sisse, siis 30%-l inimestel läheb tervis väga kehvaks. See mõjutab meie südant ja eesaju, osad ei saa magada enam vibratsiooni tõttu. Osadel inimestest on ebameeldiv ja osad ei mõjuta üldse. Soome uuringus toodi välja, et 20 km kaugus, kus mõju on. Just vibratsioon, mida inimene ei kuule, vaid tunneb. Kus on see osa selles programmis?

Riin Kutsar: Kui te peate silmas madalsageduslikku müra, siis see on kaardistatud KSH programmis ja sellega tegeletakse. Me oleme küsinud ka Terviseametilt seisukohta, millest me lähtuma peaksime ja oleme saanud tagasisideks väga konkreetse vastuse, et hindamise aluseks on kehtivad õigusaktid ja vastavad määruused, kus on elamutes määratletud vastavad norm- ja piierväärtused kirjas. Võtame selle aluseks. Tegeletakse müraga, madalsagedusliku müra / infraheliga.

Jaanus Aavik: Saatke viidatud konkreetne uuring ka kirjalikult meile. Uuringuid on erinevast ajast ja erineva kvaliteediga. Vald on suhelnud Terviseametiga ja saanud sealt esmased kokkuvõtlikud seisukohad. See teema saab kindlasti põhjalikult käsitletud. See on arusaadav mure. Soovitan usaldada eksperte ja teha lõplikud järeldused selle valdkonna ekspertide tehtud uuringute põhjal.

Riin Kutsar: Täpsustaksin veel, et Kliimaministeerium on korraldanud hanke, leidnud töö teostaja ja ellu kutsunud sellise müra uuringu või analüüsi, mis tegeleb nii maismaa- kui meretuuleparkide osas analüüsiga, et välja selgitada, kas meil riiklikult kehtivad normväärtused ja piierväärtused on piisavad, mis tagavad inimese tervise heaolu ja ohutuse ja kui ei, siis anda sisend õigusaktidesse. Analüüsima peab selle töö käigus vähemalt 3-4 riigi praktikad, seadusandlust, juhendeid jne. Ja seal on lisaks mürale välja toodud ka varjutus, mille osas seni normväärtused puuduvad. Hetkel võetakse Põhjamaade praktika alusel aluseks inimese heaolust tulenevalt kõige madalam künnis, mis on maksimaalselt 8h aastas. Need küsimused ja mõjuhindamise valdkonnad saaksid siis ka riiklikult kinnituse, et meil on selge seisukoht, millistel alustel peaksime hindamist läbi viima ning me ei peaks enam arutama, kas üks või teine uuring on vale või õige.

Kodanikud (Katre Kaldaru, Piret Villum-Salak): Viide uuringule sisaldub Piret Villum-Salaku kirjas, küsimuses nr 18. /Hiljem protokollile lisatud: Katre Kaldaru jagas mainitud viidete linki avalikule arutelule järgneval päeval Facebooki grupis „Haljala aleviku rahvas“./

Alan Senkel: Meie arendajana Soomes palusime uurida infraheli. Kolm ülikooli vastasid, et nad saavad seda teostada, aga nad ei saa selle usaldusväärsust kinnitada. Infraheli levib keskkonnas kõikidest allikatest. Nemad ei saa seda eristada, mis on tuulik ja mis on muidu tuuline päev. See lihtsalt ei ole usaldusväärne. Kui tahate rääkida konkreetsest uuringust, siis andke täpselt teada, mis uuringust räägite. Soome ülikoolide väitel ei ole nii kaugel võimalik infraheli uurida, sest see hajub ja allikad tekivad juba varem. Meil omavalitsus otsustas Soomes uuringust loobuda, sest see uuring läheks tuulde.

Indrek Hein, MTÜ Eesti Metsa Abiks: Suve alguses toimunud koosolekul takistati sõna andmist MTÜ Eesti Metsa Abiks esindajatele ja selline tegevus on käsitletav keskkonnaorganisatsiooni töö tegevuse takistamisena. Peale koosolekut saatis Helena Eenok teabenõude ja palus arutelust tehtud salvestist, et kontrollida arutelul esitatud väiteid, aga Eve keeldus. Selline tegevus on vastuolus avaliku teabe seadusega ja käsitletav järjekordselt keskkonnaorganisatsiooni töö takistamisena. Palun Evel antud juhtumit kommenteerida. Teine küsimus läheb vallavanemale, ta on märgitud kasusaajatena sellistes firmades nagu Kaspervik Wind OÜ, Evergreen Renewable Energy Estonia OÜ, Tuulearenduse OÜ, Virumaa Tuulepargid OÜ ja ULTRA WINDPOWER OÜ. Kas vallavanem seoses sellega mingit huvide konflikti ei näe ja on antud planeeringus erapooletu? Kui vaadata eelnevaid juhtumeid eelmisel koosolekul, tekib küsimus, kas antud isikutega on üldse võimalik legitiimselt edasi menetleda Haljala valla eriplaneeringut?

Eve Ojala-Bakradze: Eesti Metsa Abiks MTÜ esindajad rääkisid eelmisel korral enamiku ajast. Tuleb anda sõna ka kohalikele elanikele, et ka nemad saaksid rääkida. Ei olnud küsimust siin takistamises, keegi ei öelnud, et te ei tohi rääkida. Me ei teinud arutelust avalikku salvestust, me kasutasime seda vaid protokollimiseks/kokkuvõtte koostamiseks, nagu ka seekord.

Anti Puusepp: Kõiki firmade nimesid ma hetkel ei mäleta ja pole kindel, et nad enam aktiivsed ettevõtted on. Kaspervik Windis olen ma osanik, sellel pole antud projektiga mingit pistmist. Arendajad on siin Utilitas ja Sunly, kellega mul pole seost. Mul on isiklikud maailmavaated ja ma ei kannata ebaõiglust. Selles eriplaneeringus on mul null isiklikku huvi.

Riin Kutsar: Minu hinnangul ka oli eelmine arutelu kultuurne ja kes soovisid, need said ka sõna. Tegemist oli lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumenti tutvustava aruteluga. Täna on avalikule väljapanekule järgnev seaduse kohane avalik arutelu.

Janika Merisalu: Tutvustan meie töömeetodeid. Vallas toimuvad ehitus- ja keskkonnateenistuse koosolekud, kus osalevad vastavad ametnikud ja kus arutatakse kõiki, kaasa arvatud tuuleteemasid üheskoos läbi. See ei ole ainult kellegi ainuisikuline otsus.

Jaanus Aavik: Korruptsiooni kahtluse korral tehke ametlik pöördumine, miks sellest rääkida ümber nurga.

Anu Allikvee: Kas on juba konkreetseid kokkuleppeid nende maaomanikega, kuhu planeeritakse tuult?

Eerik Reinsoo: Maaomanikega on kokkulepped olemas. Saame asju teha ette. Kui tuleb välja, et sinna ei saa tuulikuid panna, siis on see meie kulu, et oleme teinud valed kokkulepped.

Tuuliki Kasonen: Tavapärase protsessi, et maaomanikega tehakse kokkuleppeid terve protsessi jooksul.

Heli Kirsi: Minuga pole eelkokkuleppeid sõlmitud. Meil on puutumus kõigi nelja alaga. Me oleme keskmes. Missugused on tuulealade kolmiku vahed, kui lähedal need on ja kui suur on nende mõjuulatus ja siis selle kattuvus? Kui mõjualad summeeruvad, milline on tuuleparkide mõju inimesele või loodusele?

Riin Kutsar: Kõige kitsam uuringualade vaheline vahekaugus on ligikaudu 1 km, aga milliseks alad ruumiliselt lõplikult kujunevad, see sõltub planeeringu lahendusest ja seda me praegu ei tea. Uuringualade omavahelisi koosmõjusid KSH aruandes käsitletakse. 750 m on esialgne eelvaliku kriteerium, et tagada puhver elu- ja ühiskondlike hoonete vahel. Lõplik lahendus sõltub lõplikest võimalikest tuuliku positsioonidest.